

HÖGSKOLAN
DALARNA

Samhällsorientering med boken

”Om Sverige”

Rapport från ett samverkansprojekt om interaktion och interkulturella förhållningssätt i en digital lärmiljö

Boglárka Straszer

Annelie Ädel

Jonathan White

Högskolan Dalarna
791 88 Falun
Sweden
Tel 023-77 80 00
www.du.se

Högskolan Dalarna, Interkulturellt utvecklingscentrum Dalarna (IKUD), arbetsrapport nr 18, 2023
ISBN: 978-91-88679-68-0
© Författarna

Innehållsförteckning

Sammanfattning

Nyckelord

Förord

1. Inledning	1
1.1. Bakgrund.....	2
1.2. Projektets syfte och frågeställningar	3
1.3. Rapportens disposition.....	4
2. Tidigare forskning om SO för nyanlända	6
3. Centrala begrepp	8
4. Projektets metod och material	11
5. Projektets resultat	14
5.1. Tidigare forskning om nätbaserad undervisning och interaktion i en digital lärmiljö	14
5.1.1. Nätbaserad undervisning	14
5.1.2. Interaktion i en digital lärmiljö.....	15
5.1.3. Påverkan på undervisning av COVID-pandemin.....	17
5.2. Bilder av Sverige och den nyanlända i SO-läromedlet <i>Om Sverige</i>	18
5.3. Observationer från SO för nyanlända i Dalarnas län	22
5.3.1. Källor och ämnen	22
5.3.2. De nyanlända som en heterogen grupp	22
5.3.3. Ställningstaganden och behovet av källkritik.....	23
5.3.4. Interaktion i den digitala lärmiljön.....	23
5.3.5. Instruktörens roll och den aktuella lärmiljön	24
5.3.6. Interkulturella förhållningssätt	24
6. Sammanfattning och diskussion av projektets resultat	26
6.1. <i>Best practices</i> för digitala lärmiljöer.....	26
6.2. Interaktionspraktiker i SO för nyanlända i Ludvika kommun	28
6.3. Utvecklingsmöjligheter när det gäller interaktion i SO	29
6.4. Praktiker för interkulturella förhållningssätt i SO för nyanlända i Ludvika kommun	30
6.5. Bilder av Sverige och den nyanlända som skapas i SO-läromedlet <i>Om Sverige</i> ...	31

6.6. Bilder av Sverige och den nyanlända som uttrycks i klassrumsinteraktionen i SO för nyanlända i Ludvika kommun	31
7. Slutord – framtida studier.....	33
8. Referenser	34

Sammanfattning

Föreliggande rapport är ett resultat av det samverkansprojekt som Interkulturellt Utvecklingscentrum Dalarna, IKUD, vid Högskolan Dalarna tillsammans med Ludvika Kommun, finansierat av Länsstyrelsen i Dalarnas län, startade under senhösten 2020 för att skapa kunskap om etableringsprogrammet *Samhällsorientering för nyanlända med olika språkbakgrund* under förändrade villkor som digitaliseringen medförde under pandemiåret 2021. Syftet med projektet har varit att bidra med en forskningsöversikt om digital lärmiljö utifrån *best practice*-erfarenheter från nationell och internationell forskning och att, utifrån en fallstudie om SO (situationen i Ludvika), resonera kring praktiker i digitala lärmiljöer. Fokus ligger på interaktion i en digital lärmiljö. Interkulturella förhållningssätt är också ett centralt tema. Ytterligare en viktig aspekt som undersöks är hur bilden av Sverige och den nyanlända skapas och uttrycks i klassrumsinteraktionen utifrån SO-läromedlet (boken *Om Sverige*). Utifrån syftet med projektet presenteras i rapporten (1) en kort forskningsöversikt om digital lärmiljö baserad på nationell och internationell forskning, (2) reflektioner utifrån observationer i en digital undervisningsmiljö i Ludvika kommun i samband med samhällsorienteringen, samt (3) en analys av undervisningsmaterialet som användes på de observerade lektionerna.

Nyckelord

nyanlända, samhällsorientering, digital lärmiljö, Sverigebilden

Förord

Denna rapport är ett resultat av det samverkansprojekt som Interkulturellt Utvecklingscentrum Dalarna, IKUD, vid Högskolan Dalarna startade tillsammans med Ludvika Kommun, finansierat av Länsstyrelsen i Dalarnas län, under senhösten 2020 för att skapa kunskap om etableringsprogrammet *Samhällsorientering för nyanlända* med olika språkbakgrund under förändrade villkor som digitaliseringen medförde under pandemiåret 2021. De deltagande forskarna från Högskolan Dalarna kommer från språkämnen vid Institutionen för språk, litteratur och lärande, där man sedan 2003 har erbjudit undervisning i digitala lärmiljöer. Forskarna i projektet, Jonathan White, docent i engelska, Boglárka Straszer, professor i svenska som andraspråk och Annelie Ädel, professor i engelska, samt forskningsassistenten Fadi Abou Dib, universitetsadjunkt i arabiska, har deltagit i olika utsträckning genom de totalt 750 timmar som projektet tilldelades.

Syftet med projektet *Samhällsorientering (SO) med boken Om Sverige* har varit att bidra med en forskningsöversikt om digital lärmiljö utifrån *best practice*-erfarenheter från nationell och internationell forskning och att, utifrån en fallstudie om SO, d.v.s. en kurs i Ludvika kommun, resonera kring praktiker i digitala lärmiljöer. Fokus var tänkt att ligga på interaktion i en digital lärmiljö och interkulturella förhållningssätt, men under de förändrade villkoren för projektet, vilka beskrivs nedan, har dessa fokusområden tonats ner något. Ett annat mål har varit att undersöka hur bilden av Sverige och den nyanlända skapas och uttrycks i klassrumsinteraktionen utifrån SO-läromedlet, d.v.s. boken *Om Sverige*. Således har vi utifrån syftet med projektet lagt fokus på att i denna rapport presentera (1) en kort forskningsöversikt om digital lärmiljö baserad på såväl nationell som internationell forskning, (2) reflektioner utifrån observationer i en digital undervisningsmiljö i Ludvika kommun i samband med samhällsorienteringen och (3) en analys av undervisningsmaterialet som användes på de observerade lektionerna. I projektet ingick även ett relativt systematiskt textanalytiskt arbete, som gav avkastning i form av en forskningsartikel som har publicerats i en vetenskaplig tidskrift av en av projektdeltagarna.

Arbetsfördelningen mellan forskarna har varit så att Jonathan White har varit projektledare och haft det övergripande ansvaret för projektet. Han har även haft huvudansvar för första delen av projektet (punkt 1 ovan). Boglárka Straszer hade

huvudansvar för den andra delen av projektet (punkt 2 ovan) och hade även en samordnande roll när det gäller sammanställningen av projektets rapport. I den här delen av projektet blev den ovannämnda forskarassistentens roll avgörande för projektet, eftersom villkoren för genomförandet av materialinsamlingen förändrades redan vid starten: Vi forskare fick inte tillträde till flera olika undervisningsgrupper, utan projektet begränsades till endast fyra undervisningsgrupper, där kursen genomfördes på arabiska. Dessa undervisningsgrupper observerades vid några tillfällen och endast av forskarassistenten, som behärskar arabiska. P.g.a. kommunens etiska regelverk fick han dock inte genomföra några ljud- eller videoinspelningar, utan det enda alternativet som stod till buds var att föra anteckningar i samband med observationerna och intervjun med instruktören. Därmed kunde materialinsamlingen ske i mycket begränsad omfattning och forskarna fick ta del av materialet endast genom forskarassistentens berättelser och anteckningar, vilket påverkade projektets utfall. Den tredje forskaren, Annelie Ädel, hade huvudansvaret för den tredje delen av projektet (punkt 3 ovan) samt den vetenskapliga artikeln som publicerades på grundval av textboksanalysen.

Projektet har genomförts i gott samarbete med styrgruppen för samverkansprojektet bestående av Patric Samuelsson från Länsstyrelsen Dalarna och Lena Andersson representant för Ludvika kommun samt Peter Lindner, Tomas Axelson och Ulf Hansson från Högskolan Dalarna. Alla i styrgruppen har stöttat och hjälpt till på olika sätt under hela projektet, vilket vi är mycket tacksamma för. Ett särskilt tack vill vi rikta till Lena Andersson, som är initiativtagare till projektet. Som samordnare av samhällsorienteringen har Lena hållit ihop hela projektet, ordnat flera givande möten och fungerat som en länk mellan oss och den deltagande SO-instruktören. Vi vill även rikta ett stort tack till vår kollega Arantxa Santos Muñoz, universitetslektor i spanska, för hennes granskande läsning av ett utkast av rapporten, samt kollegorna i forskargruppen *Forum för språkvetenskap* vid Institutionen för språk, litteratur och lärande för givande diskussioner om rapportens innehåll i samband med ett forskarseminarium.

Sist men inte minst vill vi tacka alla deltagare, de nyanlända och asylsökande, som gick den aktuella SO-kursen, och SO-instruktören, som har släppt in oss i sina studiegrupper för att vi ska kunna genomföra observationer och som även har ställt upp för en intervju för att hjälpa oss generera kunskap om samhällsorienteringen i en digital läromiljö.

Samhällsorientering med boken "Om Sverige"

1. Inledning

Enligt lag (SFS 2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare ska vissa nyanlända invandrare som bosätter sig i Sverige ges rätten till en grundläggande introduktion till det svenska samhället. Samhällsorienteringen (SO) för vuxna nyanlända är en utbildningssatsning som varje kommun är ålagd att organisera och erbjuda i sina introduktionsprogram. Efter utredningen *Sverige för nyanlända – Värden, välfärdsstat, vardagsliv* (SOU 2010:16) kom utbildningen att bli mer homogeniserad och nationellt standardiserad, vilket bl.a. innebär att det sedan december 2010 finns en förordning som styr arbetet med samhällsorientering för nyanlända (SFS 2010:1138). Förordningen anger att målet med samhällsorienteringen är att deltagarna utvecklar kunskap om 1) mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar, 2) den enskildes rättigheter och skyldigheter i övrigt, 3) samhällets organisation och 4) praktiskt vardagsliv i Sverige. Förordningen anger också vad samhällsorienteringen ska innehålla. Med förordningen som grund har läroboken *Om Sverige* tagits fram. Materialet finns tillgängligt för landets kommuner att använda, men det är inget krav att det ska användas.

En av många kommuner som använder boken *Om Sverige* är Ludvika, vilket är den kommun vars praxis i SO-orientering vi har haft förmånen att undersöka, om än i mycket begränsad omfattning. Under första vårterminen 2021 deltog 64 nyanlända vuxna med varierande språk- och skolbakgrund i SO-orienteringen som samordnades av Ludvika kommun. SO-orienteringen genomfördes genom samverkan mellan åtta av Dalarnas läns kommuner under 18 veckor 2021. Efter sommaruppehållet gavs nya kurser under höstterminen 2021, då 60 nyanlända deltog.

För dessa nya invånare erbjöds SO i tre olika undervisningsformer: (1) i en fysisk klassrumsmiljö, (2) i en digital lärmiljö, och (3) i en hybrid form med både fysiska och digitala inslag. I detta projekt riktar vi särskilt fokus mot (2), den digitala lärmiljön, som är intressant och relevant att studera bl.a. för att digitala miljöer har blivit en viktig del av svenska skolors undervisningsmiljö, för att inte tala om i det svenska samhället i allmänhet. Under pandemin skedde en radikal omställning till digital undervisning. I nyanländas SO-sammanhang var det p.g.a. pandemin som digitaliseringen blev aktuell. En annan viktig aspekt är att de relativt sett små

språkgrupper som nyanlända representerar finns utspridda i flera mindre kommuner i Dalarna, vilka behöver få en adekvat undervisning enligt bestämmelserna i förordningen (SFS 2010:1138). Utöver dessa har kommunerna menat att en av anledningarna till digitalisering är att ge små språkgrupper kortare väntetid i och med ett bredare deltagarunderlag kan uppnås tack vare det digitala mediets förmåga att låta deltagare ansluta från längre fysiskt avstånd.

1.1. Bakgrund

Kommunerna är ålagda att erbjuda nyanlända och asylsökande undervisning i SO för att de ska kunna integreras i det svenska kultur- och arbetslivet (SFS 2013:156). Undervisningen ska innefatta 100 timmar, och ska om möjligt erbjudas på deltagarnas modersmål, eller genom tolk. Sedan 2019 har litteraturen till SO-kursen publicerats i form av den digitala boken *Om Sverige*, som finns på svenska och andra språk, som exempelvis engelska, finska, dari, arabiska och tigrinja. Boken finns på olika språk på Informationsveriges hemsida (se Informationsverige 2022, www.informationsverige.se).

På grund av COVID-19 har många kommuner, inklusive kommunerna i Dalarnas län, erbjudit SO-utbildningen med nätbaserade inslag. Kommuner i Dalarnas län samarbetar kring SO och detta sammanhang med flera studiegrupper står i fokus i föreliggande rapport. De flesta deltagande studiegrupperna hade enbart nätbaserad undervisning, d.v.s. de befann sig i en helt digital lärmiljö. Under vårterminen 2021 var 64 anmälda i 5 grupper, och under höstterminen var 60 anmälda i 5 grupper. Dessa var språkligt sett relativt homogena grupper med ett gemensamt språk i varje grupp (arabiska, tigrinja och dari under vårterminen, och arabiska, dari och somaliska under höstterminen). Dessa grupper fick undervisning i det egna språket, med en översatt version av kursboken *Om Sverige*. En av de deltagande gruppernas undervisning genomfördes dock på plats i en fysisk lärmiljö. Den gruppen bestod av asylsökande med olika hemspråk, med deltagare från Iran, Irak, Indien, Eritrea, Kongo, med flera. Den ingick i satsningen TIA (Tidiga Insatser för Asylsökande). Tack vare att vi hade tillgång till arabisktalande kollegor togs beslutet att uteslutande rikta in projektet på de arabiskspråkiga grupperna, som undervisades enbart nätbaserat av en och samma instruktör.

Ludvika kommun har anordnat utbildning för SO-instruktörerna i att använda Microsoft Teams och undervisa i digitala lärmiljöer. Instruktörerna har också fått en genomgång av undervisningsmaterialet *Om Sverige*. Kursen organiserades av InKultura (tidigare Religionsvetarna) i samråd med en koordinator vid Ludvika kommun. Teman som behandlas i kursen inbegriper: vad innebär det att Sverige är ett demokratiskt land; hur ser man på undervisning i olika kulturer; vilken syn på barnuppfostran man kan ha i olika kulturer. Kursen behandlade även interkulturell kommunikation. I allmänhet är kursen inriktad på att visa hur kan man undervisa i Teams och att ge instruktörerna pedagogiska och retoriska verktyg för att kunna utföra den digitala SO-undervisningen. Vi forskare har inte någon ytterligare information om kursens upplägg, längd och genomförande och har inte heller tillgång till information om vilka exakta kunskaper instruktörerna har fått med sig från kursen.

I SO-kursen finns fyra block, där varje block innefattar sex lektioner, vilket ger totalt 24 timmars undervisning. Block 1 handlar om hälsa, block 2 demokrati, block 3 att försörja sig i Sverige och block 4 familjen. Förutom texten i *Om Sverige* använde instruktörerna material som hade förberetts av koordinatören, samt material från olika myndigheters hemsidor.

1.2. Projektets syfte och frågeställningar

Syftet med projektet är att bidra med en forskningsöversikt om digital lärmiljö utifrån *best practice*-erfarenheter från både nationell och internationell forskning och att, utifrån en fallstudie där Dalarnas läns SO för nyanlända står i fokus, resonera kring praktiker i digitala lärmiljöer. Centralt i studien är att dels studera interaktion i klassrummet och dels undersöka interkulturella förhållningssätt som förekommer i interaktionen i den observerade digitala lärmiljön. Vidare undersöks hur bilden av Sverige och den nyanlända skapas och uttrycks i läromedlet och i klassrumsinteraktionen. En begränsning som påverkade studiens utfall väsentligt är att vi av de specifika anledningar som nämndes ovan och redovisas nedan inte kunde dokumentera klassrumsinteraktionen på något systematiskt sätt, vilket har lett till att vi inte kan säga särskilt mycket om praktikerna, utan endast reflektera kring några av de iakttagelser som gjordes i samband med lektionsbesök och som projektets forskarassistent har rapporterat om.

Projektet har utgått från följande forskningsfrågor:

- 1) Vilka typer av *best practice* finns det stöd för i tidigare forskning i digitala lärmiljöer, i synnerhet när det gäller interaktion?
- 2) Vilka praktiker förekommer i SO för nyanlända i Ludvika kommun när det gäller interaktion i digitala lärmiljöer?
- 3) På vilka sätt skulle praktikerna kunna stärkas kring interaktion i digitala lärmiljöer i fallet samhällsorienteringsutbildning för nyanlända i Ludvika kommun?
- 4) Vilka praktiker förekommer i SO för nyanlända i Ludvika kommun när det gäller interkulturella förhållningssätt?
- 5) Vilka bilder av Sverige och den nyanlända skapas i SO-läromedlet *Om Sverige*?
- 6) Vilka bilder av Sverige och den nyanlända uttrycks i klassrumsinteraktionen?

Dessa frågor besvaras i rapportens olika delar beroende på begränsningar i forskningsmaterialet i olika omfattning, men en sammanställning av de mest centrala resultaten ges i rapportens avslutande del. I nästa avsnitt presenteras kortfattat rapportens upplägg.

1.3. Rapportens disposition

Rapporten börjar nedan med en kort presentation av tidigare forskning om SO för nyanlända i kapitel 2, och fortsätter med definitioner av återkommande centrala begrepp i kapitel 3. I kapitel 4 redovisas undersökningens metod och material. I kapitel 5 redovisas resultatet. Först presenteras tidigare forskning (5.1), som är inriktad mot forskning om digitala lärmiljöer eller nätbaserad undervisning (5.1.1), studier som lyfter interaktion i en digital lärmiljö (5.1.2), undersökningar om COVID-pandemins påverkan på undervisning (5.1.3). Resultatredovisningen fortsätter sedan med en analys av bilder av Sverige och den nyanlända i SO-läromedlet *Om Sverige* (5.2). Det åtföljs av en sammanfattning av de iakttagelser som gjordes under observationer av samhällsorienteringsutbildningen för nyanlända i Dalarnas län (5.3). Där uppmärksammas bland annat de ämnen och källor som diskuteras i klassrummet (5.3.1), den heterogenitet som präglar den aktuella undervisningen (5.3.2), de ställningstaganden som görs och de behov av

källkritik som diskuteras i klassrummet (5.3.3), interaktionen i den aktuella digitala lärmiljön (5.3.4), instruktörens roll (5.3.5) och de interkulturella förhållningssätt som har kunnat observerats (5.3.5). Därefter sammanfattas och diskuteras undersökningens resultat genom att forskningsfrågorna besvaras: *Best practice* vad gäller interaktion i digitala lärmiljöer (6.1), de interaktionspraktiker som förekommer i SO för nyanlända i Ludvika kommun (6.2), utvecklingsmöjligheter när det gäller interaktion i SO (6.3), de praktiker som förekommer vad gäller interkulturella förhållningssätt i SO för nyanlända i Ludvika kommun (6.4), bilder av Sverige och den nyanlända som skapas i SO-läromedlet *Om Sverige* (6.5) och bilder av Sverige och den nyanlända som uttrycks i klassrumsinteraktionen i SO för nyanlända i Ludvika kommun (6.6). Slutligen, i kapitel 6, dras några övergripande slutsatser från projektet som helhet och rekommendationer ges för genomförandet av nätbaserad samhällsorientering för nyanlända.

2. Tidigare forskning om SO för nyanlända

Såvitt vi vet har samhällsorienteringen för nyanlända undersökts endast i ett större forskningsprojekt, som var finansierat av Vetenskapsrådet och genomfördes under åren 2019-2022. Projektets titel var *Medborgar- och demokratifostran för vuxna nyanlända migranter?* och syftet var att genom tre parallella fältstudier i tre storstadskommuner undersöka hur man lokalt tolkar, genomför och diskursivt förhandlar ”samhällsorientering för nyanlända”. Gruppen som ledde projektet var tvärvetenskaplig med inriktning mot pedagogik, språkvetenskap, sociologi och statsvetenskap. Forskarna som deltog var Tommaso Milani (professor, Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet), Marie Carlson (senior professor, Institutionen för svenska språket, och professor emerita, Institution för sociologi och arbetsvetenskap, Göteborgs universitet), Andrea Spehar (docent, Statsvetenskapliga institutionen, och Föreståndare för Centrum för Global Migration, CGM, Göteborgs universitet), Kerstin von Brömssen (senior professor, Avdelningen för utbildningsvetenskap och språk, Högskolan Väst) samt Simon Bauer (doktorand, Institutionen för svenska, flerspråkighet och språkteknologi).

Projektets forskningsfrågor handlade om (1) dominerande uppfattningar om SO som kommer till uttryck genom policy och organisation, (2) dominerande perspektiv samt sociala och kulturella värden och normer som framträder i den institutionella utbildningspraktiken och hur dessa förstås och förhandlas mellan kursdeltagare och olika aktörer, (3) positioneringen av den nyanlända i utbildningen genom vardagligt berättande i såväl undervisningens sociala interaktion som policydokument och läromedelstexter, samt (4) de erfarenheter och reflektioner som lyfts fram av tidigare deltagare när de berättar om sitt deltagande i utbildningen.

I projektet studerades SO för nyanlända på tre samhälleliga nivåer: (a) policy- och organisationsnivå, (b) institutionell utbildningsnivå och (c) deltagarnas individuella och personliga nivå, genom berättelser om erfarenheter från att ha deltagit i utbildningen. Genom detta tredelade perspektiv undersökte man hur och i vilken utsträckning utbildningen skulle kunna betraktas som ett slags medborgar- och demokratifostran. Teoretiskt vilade projektet på en narrativ och diskursiv ansats kombinerat med en gren av organisationsteori, nyinstitutionalism, där implementering av policy betraktas som ett slags ”översättning” och de sociala aktörerna uppfattas som inbegripna i ett aktivt skapande av en social-politisk

praktik. Med empiri har projektet bidragit till teoribildning om förhållanden mellan språkliga förhandlingsprocesser i utbildning och policy relaterat till integration och sociokulturella värden och normer. Projektet har hittills resulterat i fyra publikationer: Bauer m.fl. (2023); Milani m.fl. (2022); von Brömssen m.fl. (2022); Milani m.fl. (2021).

Även om det aktuella undervisningssammanhanget, SO för nyanlända, har undersökts tämligen lite finns det idag ändå en del värdefull forskningsbaserad kunskap om nyanländas lärande och vuxenutbildning både i Sverige och internationellt. Det har genomförts ett antal studier generellt om vuxenutbildning, i den svenska kontexten bl.a. av Fejes (2015). Det finns ett omfattande forskningsfält där språkutveckling och andraspråksinlärning undersöks, framför allt inom Introduktionsprogrammet. Se bl.a. Sharif (2017), Hagström (2018), Winlund (2021) och Bomström Aho (2023). Praktiker som inkluderar digitala resurser i utbildningen av nyanlända vuxna är också ett växande forskningsområde, se t.ex. Wedin & Norlund Shaswar (2021). Vad digitaliseringen innebär inom vuxenutbildningen och vilka utmaningar och eventuella fallgropar användningen av digital teknik i klassrummet medför lyfts bland annat av Eklund (2016) och Thörnroth Engborg & Eklund (2018). Basaran (2016) ger en del förslag, råd och tips på hur digitala resurser kan användas i språkundervisningen och framför allt i ungdomsskolan, men en stor del av de exempel som beskrivs kan med fördel tillämpas även i vuxenutbildning.

3. Centrala begrepp

I detta kapitel anges definitioner av rapportens centrala begrepp. Framför allt handlar begreppen om deltagarna i samhällsorienteringsutbildningen, såsom *nyanlända*, *asylsökande* och *SO-instruktör*, och om relevanta forskningsbegrepp, såsom *fysisk lärmiljö*, *digital lärmiljö*, *interkulturell* och *interkulturellt förhållningssätt*.

Samhällsorientering är en kostnadsfri kurs om det svenska samhället för personer som nyligen har fått uppehållstillstånd i Sverige och har ett etableringsprogram från Arbetsförmedlingen, eller den som är anhängig invandrare. Kursen kan läsas på deltagarnas modersmål, på lätt svenska eller på något annat språk som deltagaren kan. Det är kommunen där man bor som organiserar kursen, som är minst 100 timmar lång. Kursen ger kunskap om de mänskliga rättigheterna, grundläggande demokratiska värderingar, rättigheter och skyldigheter, hur det svenska samhället är organiserat och praktiskt vardagsliv. Enligt Informationsverige (se Informationsverige 2022) ska samhällsorientering läsas för att deltagarna ska kunna inhämta kunskaper om sina ”rättigheter och skyldigheter, om svensk demokrati och om hur det svenska samhället är organiserat”. Vidare sägs att kursen ”handlar om praktiskt vardagsliv, till exempel frågor om arbete och utbildning, bostad, hälsa och sjukvård och barn och familj”. Syftet med samhällsorienteringen beskrivs som att göra det lättare för deltagarna att komma in i det svenska samhället.¹

Samhällsorienteringsutbildningen är specifikt riktad till nyanlända och asylsökande. I användningen av begreppet nyanlända utgår vi ifrån Skollagens definition, där en nyanländ är ”någon som har bott utomlands och som nu är bosatt i Sverige. Hen ska ha börjat på sin utbildning efter ordinarie terminsstart i årskurs 1 eller senare. Efter fyra år i svensk skola räknas inte eleven som nyanländ längre” (Skollag 2010:800, 3 kapitlet 12 a §).

För begreppet asylsökande utgår vi ifrån Migrationsverkets definition, som uttrycker att ”en asylsökande är en person som lämnat sitt land för att söka skydd

---

¹ Citaten kommer från <https://www.informationsverige.se/sv/om-sverige/att-forsorja-sig-och-utvecklas-i-sverige/etableringsprogrammet.html#:~:text=Du%20of%C3%A5r%20kunskaper%20om%20dina,sjukv%C3%A5rd%20och%20barn%20och%20familj.>

men ännu inte fått beslut om han eller hon kommer att få uppehållstillstånd” (Migrationsverket 2022).

I rapporten används termerna fysisk lärmiljö respektive digital lärmiljö. Med dessa avses ett sammanhang där kunskapsinhämtning sker genom undervisande eller, i SO-sammanhanget, instruerande personal, som kallas för instruktör. En fysisk lärmiljö utgörs av ett klassrum, exempelvis i ett utbildningscenter, där kursdeltagarna träffas regelbundet och där inläringen sker under ledning av SO-instruktör. En digital lärmiljö syftar på ett virtuellt sammanhang, exempelvis ett virtuellt klassrum, där kursdeltagarna träffas regelbundet med hjälp av dator och där inläringen sker under ledning av SO-instruktör. I en digital lärmiljö är kursdeltagarna och kursens ledare i åtskilda fysiska rum men interagerar i realtid, vilket innebär att alla befinner sig för det mesta i olika lokaler när undervisningen bedrivs, men att de har direktkontakt med varandra genom digital teknik (Skolverket 2018). I rapporten använder vi även begreppet nätbaserad undervisning, som även det syftar på ett undervisningssammanhang som sker i en digital lärmiljö. Dessa är jämförbara med skollagens termer fjärrundervisning och distansundervisning (se 1 kapitlet 3 §, 21 kapitlet 12-13 §§ samt 22 kapitlet 11 § i skollagen).

Ytterligare begrepp som är centrala för projektet är interkulturell och interkulturellt förhållningssätt. Förledet ”inter” betyder växelverkan eller mellanmännisklig interaktion, medan ”kultur” kan tolkas som ett meningssystem som ger ordning och inriktning i människans liv; interkulturellt antyder alltså ett växelspel mellan olika parter. Interkulturalitet avser någon typ av möte mellan personer med en mångfald av kulturella bakgrunder, som har en ömsesidig förståelse dem emellan och en gränsöverskridande social interaktion (Lahdenperä 2004, s. 21). Interkulturellt förhållningssätt innebär ett arbetssätt med interkulturalitet som utgångspunkt, då man har förståelse för mångfald och olika kulturella uttryck. I ett interkulturellt förhållningssätt ses mångfald som en resurs, tillgång eller positiv utmaning för utveckling (Lahdenperä 2018). Interkulturalitet gör ”anspråk på kvalitativa och värdemässiga aspekter på kommunikation och relationer mellan människor”. Ömsesidig respekt, erkännande av varandras olikheter och behov, jämlikhet, jämställdhet och social rättvisa är några av de etiska värden som ofta förekommer som mål för interkulturalitet (Lahdenperä 2008).

Sist men inte minst används begreppet *best practice*. Det är ett allmänt begrepp som hänvisar till praxis eller procedurer som genom forskning och erfarenhet har visat sig ge bra resultat; det kan handla om ett standardsätt som man har skäl att tro ska fungera i flera olika sammanhang.

4. Projektets metod och material

Olika metoder och material har använts för att besvara forskningsfrågorna. Första frågan om *best practice* besvaras genom en litteraturöversikt. Litteraturöversikten stödjer även frågeställningen om praktikerna. Grunden för frågorna om praktikerna utgörs av observationer från SO-studiegrupper och i viss mån även en intervju som gjordes med en instruktör. För att besvara frågan om bilden av Sverige och den nyanlända har å ena sidan observationerna i SO-studiegrupperna och å andra sidan SO-läromedlet *Om Sverige* använts. Läromedlet analyseras för att ringa in bilden av Sverige som ges i boken och som ligger till grund för SO-undervisningen. De observerade studiegrupperna använder den arabiska översättningen av läromedlet och analysen av läroboken baseras på den engelska översättningen.

I insamlingen av observationsmaterialet har en ytterst viktig dimension varit de etiska och juridiska faktorer som påverkar hur undervisningen bedrivs. Dessa har även i grunden begränsat hur samverkansprojektet har utformats. Exempelvis behövde vi redan i planeringsskedet ta i beaktande vilken typ av material som överhuvudtaget skulle kunna samlas in i en digital lärmiljö där på olika sätt utsatta individer möts och genomför uppgifter genom att interagera. I detta fall behövde vi ta i beaktande inte bara våra egna forskningsetiska riktlinjer, utan även de inblandade kommunernas dataskyddsregler. Det som var annorlunda i detta undervisningssammanhang jämfört med exempelvis våra egna nätbaserade kurser var att vissa av kursdeltagarna i den aktuella digitala miljön inte kunde se varandra, med syfte att skydda deras identitet. Deltagarna hade viss bildkontakt endast med instruktören, medan alla hade ljudkontakt med varandra i begränsad omfattning. Detta blev synnerligen försvårande när det gäller att kunna observera och föra anteckningar om interaktionen mellan deltagarna sinsemellan, samt mellan deltagarna och instruktören.

När det gäller forskningsetik så har Högskolan Dalarna ett forskarstöd att tillgå. Inför projektstart hade vi såväl muntliga som skriftliga forskningsetiska diskussioner med olika forskningsetiskt sakkunniga. Vi skapade ett informationsbrev och samtyckesbrev enligt Högskolan Dalarnas mall, som högskolans forskningsetiska nämnd, FEN, granskade. Enligt FEN:s bedömning (HDA dnr 7.1.1-2021/226) medför projektet i sitt upplägg inga forskningsetiskt problematiska aspekter. Forskningsmaterialet lagras enligt våra dataskyddsregler internt på Högskolan Dalarna så att de inte kan nås av någon obehörig.

Utgångspunkten för materialinsamlingen var att göra observationer hos de deltagande studiegrupperna, totalt 6 grupper med 60 kursdeltagare, under ett års tid. Men på grund av COVID-pandemin observerades under vårterminen 10 lektioner, och under höstterminen 15 lektioner i fyra arabisktalande grupper, som hade sina lektioner samtidigt under ledning av en och samma instruktör. De aktuella grupperna deltog i undervisningen genom att de satt tillsammans i var sin lokal, som de aktuella kommunerna ordnade för dem. En av grupperna satt fysiskt i samma rum som instruktören. I varje grupp fanns det endast en kamera och en mikrofon som användes gemensamt i lokalen.

I våra observationer riktades fokus mot kommunikationen under lektionerna i den aktuella digitala lärmiljön. Undervisningen i den aktuella digitala miljön ägde rum genom att instruktören presenterade ett kapitel från boken *Om Sverige* per lektion och kursdeltagarna fick diskutera utifrån instruktörens frågor. Deltagarna hade frihet att ställa frågor under instruktörens presentationer. På vissa av lektionerna förekom det mer aktivitet, medan vissa av diskussionerna hölls korta. Med hänsyn till de ovannämnda begränsningarna kunde de genomförda observationerna inte spelas in och någon fotografering kunde inte heller förekomma, utan analysen av materialet baseras enbart på fältanteckningar. De handskrivna anteckningarna från observationerna överfördes till dator och analyserades tematiskt.

En intervju genomfördes med den aktuella instruktören under ca 1,5-2 timmar via telefon för att få veta mer om dennes tankar kring nätbaserad undervisning. Anteckningar gjordes i efterhand och intervjun, som genomfördes på arabiska, spelades inte in. Således användes intervjumaterialet endast för att komplettera analysen och diskussionen av projektets resultat.

Analysen av läromedlet utfördes med hjälp av korpuslingvistiska metoder, vilket innebär att mönster som förekommer i texten fångas i ett datorprogram. I den här metoden är frekvenser (antal förekomster) viktiga på så sätt att de ord och uttryck som återkommer i texten är de som granskas närmare. Först skapades en frekvensordlista över alla ord i den engelska versionen av lärobokstexten, vilket visade att pronominet *you*, substantivet *Sweden* och adjektivet *Swedish* var synnerligen vanligen förekommande. Dessa ord användes därför som utgångspunkt i analysen, där de större mönster där dessa ord ingick var av särskilt intresse. För att undersöka bilden av Sverige så extraherades alla förekomster av *Sweden* och

Swedish, samt närliggande ord som ofta förekommer tillsammans med dem. För att undersöka bilden av den nyanlände, eller läsaren, så togs även alla återkommande tre- och fyraordsenheter där *you* ingår fram med hjälp av ett datorverktyg. Här kunde man t.ex. se att det vanligaste mönstret var villkorssatser med *if* ('om'): *if you....* Dessa undersöktes sedan vidare kvalitativt.

5. Projektets resultat

I detta kapitel presenteras projektets resultat utifrån studiens tre fokusområden: (5.1) tidigare forskning om nätbaserad undervisning samt interaktion i en digital lärmiljö där *best practice*-erfarenheter lyfts, (5.2) bilder av Sverige och den nyanlända i SO-läromedlet *Om Sverige* och slutligen (5.3) resultat som grundas på de genomförda observationerna och intervjun med SO-instruktören.

5.1. Tidigare forskning om nätbaserad undervisning och interaktion i en digital lärmiljö

Den tidigare forskning som beskrivs här tar mest upp lärandet i skolväsendet, i så kallade K12-kontexter (jfr. förskoleklass till årskurs 12) eller på universitetsnivå, men vi inkluderar även sådant som är relevant från andra utbildningskontexter. Vi kan dock konstatera att det inte finns mycket forskning om digitala lärmiljöer specifikt för vuxenutbildning. Nedan presenteras först ett urval av tidigare forskning om nätbaserad undervisning och sedan undersökningar som specifikt belyser interaktionen i en digital lärmiljö. Slutligen redovisas några undersökningar som handlar om COVID-pandemins påverkan på nätbaserad undervisning.

5.1.1. Nätbaserad undervisning

Undervisningen i den svenska skolan, och då särskilt språkundervisningen, är starkt präglad av den sociokulturella metoden som har sitt ursprung i Lev Vygotskij's arbete kring lärande (Vygotskij 1978). Enligt hans idéer är lärande grundat i ett socialt samspel. Det kan betyda olika saker. Rent konkret kan det betyda att man lär sig saker bäst genom att vara med i en lärandegrupp, när man kan diskutera undervisningsstoffet, och därigenom få en bättre förståelse för det och även kunna reda ut missförstånd genom interaktionen i lärandegruppen. Man kan även se lärandeprocessen som en inre dialog. Man har sin förståelse av världen som man tar med sig in i en ny lärandesituation, och denna förståelse kan förstärkas eller förändras. I forskning kring autonomi, d.v.s. självstyrkt lärande, som till exempel i Benson (2011), framhålls det att man som inlärare måste vara i en socialt autonom grupp för att sedan som individ kunna vara en autonom inlärare. Den sociokulturella metoden tar fasta på dessa idéer för att främja det sociala i undervisningen (se t.ex. forskning av Frawley & Lantolf 1985; Lantolf & Thorne 2006; Lantolf 2012, samt

ett flertal arbeten på svenska av Roger Säljö). Språkundervisningen i synnerhet har påverkats av dessa idéer och utifrån det har en kommunikativt inriktad språkundervisning utvecklats.

Den nätbaserade undervisningen tar sig många olika former beroende på vilken lärplattform som används. En viktig fråga är hur synkron kommunikationen är mellan instruktören och studenten. Om kommunikationen sker i realtid, som i ett samtal, så är den synkron; annars är den asynkron. Seminarier genom olika digitala lärplattformar såsom Teams, Zoom eller Adobe Connect är synkrona, medan kommunikation genom diskussionsforum eller epost är asynkron. Det finns forskning som har understrukit att interaktionen som sker synkront i en digital lärmiljö kan vara lika effektiv för lärande som undervisning som sker i en fysisk lärmiljö.

Viktiga aspekter för lärandet är att studenterna interagerar med varandra och med undervisningsmaterialet, samt att studenterna reflekterar över undervisningens innehåll. I allmänhet kan man säga utifrån tidigare forskning att den nätbaserade undervisningen är lika bra på att skapa möjligheter hos studenterna för interaktion och reflektion (se till exempel Warschauer 1997) som den fysiska lärmiljön. Även asynkron undervisning genom diskussionsforum kan skapa interaktion (se Mohd Nor m.fl. 2012; Eneau & Develotte 2012). Det kan till och med vara så att det finns fler möjligheter till interaktion i den nätbaserade undervisningen jämfört med det fysiska klassrummet (se t.ex. Fitze 2006 och Skogs 2015).

5.1.2. Interaktion i en digital lärmiljö

Teknologin är naturligtvis en viktig del i hur lärandet upplevs. En undersökning av Högskolan Dalarnas studenters upplevelser av språkundervisning genom Adobe Connect visar att studenterna upplevde att ljudproblem skapade mycket störning i lärandeprocessen och ledde till mindre interaktion (White 2020). Hela undervisningsgruppen kan störas, även om bara en i gruppen har problem med ljudet. Tekniskt stöd är ytterst viktigt för att skapa goda förutsättningar för nätbaserad undervisning.

En annan aspekt som teknologin kan påverka och understödja är turtagningen, d.v.s. hur deltagarna tar ordet. Tidigare forskning, t.ex. Herring (2012), har pekat på hur turtagning kan vara svårare i en digital jämfört med en fysisk lärmiljö, vilket kan

påverka dynamiken överlag. Särskilt när det gäller skriftlig kommunikation behövs det särskilda regler för hur man interagerar online (Herring 2012). Det är tydligt när man kommunicerar i samma fysiska yta vem som tar ordet och vem som fortsätter eller vem som byter ämne. Samma tydlighet finns inte i kommunikation online. Kroppsspråket försvinner mer eller mindre även med de bästa av webbkameror, och med enbart skriftlig kommunikation är det helt borta. Då måste man kunna visa på andra sätt att man vill ta ordet. Turer i ett samtal vävs ofta ihop, så deltagarna behöver vara uppmärksamma på var ett visst samtalsämne dyker upp och hur det struktureras.

De viktigaste faktorerna i lärandet är enligt Haythornthwaite m.fl. (2000) metoden och uppgifterna, så där är det underordnat om man är i ett fysiskt eller nätbaserat klassrum. Om läraren eller instruktören har skapat inspirerande uppgifter, så blir gruppen mer benägen att diskutera och reflektera. (Potts, 2005.)

Gruppdynamiken och känslan hos studenterna att de är en del av en lärandegrupp är mycket viktig enligt Dörnyei & Malderez (1997). Det innebär att studenterna inte bara möts i ett virtuellt klassrum och kommunicerar med varandra, utan att de även skapar sociala relationer.

I tidigare forskning om hur en gemenskap kan skapas online har man sett som tecken på en gemenskap att medlemmarna är aktiva och interagerar, att de delar kulturella normer och värderingar, att de visar stöd för varandra och att individerna tar på sig olika roller i gruppen (Herring 2004).

En viktig aspekt när det gäller gemenskap online är hierarkier mellan studenterna och instruktören, samt bland studenter. Det förekommer ibland en föreställning om att online-gemenskaper är icke-hierarkiska och att de per automatik leder till en fri och öppen diskussion, men det finns mycket forskning som pekar på att dåliga sociala relationer kan skapas online likaväl som i andra grupper (t.ex. Cousin & Deepwell 2005). Det understryker hur viktigt det är för läraren eller instruktören att redan från början skapa en bra stämning i gruppen.

I en undersökning av digital undervisning i en svensk kontext specifikt (Häll m.fl. 2007), med samordning i Pajala, ingick olika ämnen (språkämnen, matematik, NO och SO) med undervisning både online och i fysiska klassrum. Under distanslektionerna upplevde eleverna att lektionerna var styrda av läraren i större

utsträckning än vanligt och att eleverna själva var mer passiva. Lärarna upplevde att arbetet med att förbereda sig inför distansundervisning var tyngre jämfört med kurser i det fysiska klassrummet. Man ansåg att det som orsakade flest problem i undervisningen var tekniska svårigheter.

En undersökning av vuxna studenters erfarenheter av distansundervisning (Östlund 2008) visade att just distansstudier ofta valdes för att det gjorde det möjligt att kombinera studierna med familj och arbete. Många ansåg att det var svårt att prioritera kurserna och att det ofta var särskilt familjen som kom i första rummet. När det gäller upplägget av distansstudierna var kvinnliga studenter mer oroliga över att kommunicera i den digitala miljön, vilket hade att göra med en oro över artighet och kommunikation med deltagare som man inte känner så väl. Andra orosmoment för många vuxna studenter hade att göra med studieovana och bristande digital kompetens. Många som inte hade studerat på länge hade inte vanan att lägga upp sina studier på ett effektivt sätt, särskilt inte kombinerat med familjeliv och annat. Många av studenterna tog också upp teknisk osäkerhet som en viktig faktor.

5.1.3. Påverkan på undervisning av COVID-pandemin

Forskning om hur COVID-pandemin har påverkat undervisningen på olika nivåer har redan publicerats. I den svenska kontexten har man sett att, trots att digitala verktyg är vitt spridda i det svenska samhället, så var skolorna inte förberedda för en komplett övergång till digital undervisning under pandemin (Bergdahl & Nouri 2021). Till exempel så hade inte alla skolor tagit hänsyn till GDPR och känsliga persondata när de skrev avtal om att använda vissa verktyg. Annat som gjorde att digital undervisning blev en utmaning var att man inte hade reflekterat särskilt mycket över den didaktiska användningen av verktygen. Det var i många fall upp till lärarna själva att reda ut vilka verktyg som fanns och vad de skulle innebära för pedagogiken. Utöver den digitala kompetensen hos lärarna var det inte alla studenter som hade ens grundläggande digitala kunskaper, vilket gjorde att det krävdes mycket tekniskt stöd.

En studie av gymnasieelever och -lärare i hela Sverige redovisade både fördelar och nackdelar med distansundervisningen (Åkerfeldt & Hermansson 2021). Bland nackdelarna nämndes såväl tekniska problem som pedagogiska problem med att skapa diskussion och interaktion. Bland fördelarna nämndes att många elever inte

ville gå tillbaka till ”vanlig” undervisning, d.v.s. fysisk klassrumsmiljö, eftersom de kände sig tryggare i den digitala lärmiljön.

En undersökning från Finland tar upp behovet av självdisciplin hos studenter som särskilt viktigt vid distansstudier (Niemi & Kousa 2020). För att studera på distans krävs mer motivation, särskilt när det gäller allt som kan störa i hemmatillvaron. Studenterna i undersökningen nämnde arbetsbördan som viktig, att studenterna lade ner väldigt mycket mer arbete på studierna, vilket orsakade mer stress och mindre motivation. Detta erkändes dock inte av lärarna, som tvärtom ansåg att det var brist på självdisciplin i början av studierna som orsakade stressen. Niemi och Kousa (2020) menar att det kan vara väldigt viktigt för lärarna att ha en god överblick av studenternas arbetsbörda.

5.2. Bilder av Sverige och den nyanlände i SO-läromedlet *Om Sverige*

Som en del av projektet gjordes en analys av läromedlet *Om Sverige*. Även om det var den arabiska versionen av boken som användes i den aktuella undervisningsgruppen, så var det den engelska versionen av boken, *About Sweden*, som valdes för analysen. Arabiska valdes inte för analysen eftersom forskaren som gjorde analysen inte behärskar arabiska. Valet av den engelska versionen hade även att göra med att målet var att publicera analysen i en internationell tidskrift, för att på så sätt sprida kunskap om vad som kommuniceras i SO-läromedel för nyanlända i Sverige. Alla exempel skulle då redan vara på engelska och skulle inte behöva översättas för en internationell målgrupp. Artikeln har publicerats i tidskriften *Journal of Corpora and Discourse Studies*, under titeln ”Phraseological patterns in a civic orientation textbook for immigrants to Sweden: How heterogeneous readers and a largely non-monolithic country are constructed” (Ädel, 2023).

Analysen utfördes med korpuslingvistiska metoder, vilket innebar att de återkommande mönster som finns i texten fångades med hjälp av datorprogram. Här var frekvenser viktiga, så att de ord och uttryck som förekom mest flitigt i texten var de som granskades närmare. En frekvensordlista över alla ord i texten visade att substantivet *Sweden* och adjektivet *Swedish* var synnerligen vanligen förekommande. Det var också förväntat, eftersom textboken handlar just om Sverige och svenska samhället. Det var dock inte förväntat att pronomenformen *you*

skulle vara så frekvent. Med ett genomsnitt på 194 förekomster per 10 000 ord är *you* betydligt vanligare än *you* som brukar vara fallet i engelskspråkiga läroböcker (t.ex. Bondi, 2001; Hyland, 1999). *Du*-tilltalet är väldigt frekvent även i den svenska versionen av läromedlet, så det tycks vara så att man i den engelska översättningen helt enkelt har överfört alla *du* till *you*.

Det var två frågor som var centrala i analysen: Vilken bild framträder av (1) den nyanlände, d.v.s. läsaren eller målgruppen, och av (2) Sverige? Eftersom *you*, *Sweden* och *Swedish* kan kopplas till dessa och dessutom visade sig vara högfrekventa, så användes just dessa ord som utgångspunkt. Av särskilt intresse var de större mönster där dessa ord ingick, alltså de vidare formuleringar och uttryck där de förekom.

För att undersöka bilden av den nyanlände, eller läsaren, så togs alla återkommande tre- och fyraordsenheter där *you* ingår fram med hjälp av ett datorverktyg. Det vanligaste mönstret var villkorssatser med *if* ('om'). Den kvalitativa analysen visade att den typen av konstruktioner bl.a. används för att presentera scenarier för en heterogen läsargrupp. Formuleringarna med *if* ('om') hjälper då till att signalera att det som sägs inte alltid är relevant för alla läsare, vilket kan illustreras med följande exempel:

(1) *If you* do not have an education equivalent to Swedish compulsory school, you are entitled to basic adult education.

(2) *If you* have completed a foreign university programme, you can have the programme assessed by the Swedish Council for Higher Education...

Exemplen pekar på vilket spann som målgruppen kan ha vad gäller utbildning, med en kategori läsare som inte har grundskola (Exempel 1) och en annan som har en universitetsutbildning (Exempel 2). Den här typen av villkorssatser med *if you* är ett återkommande grepp i läroboken för att presentera information och råd som relevant för ett urval läsare åt gången. Med den högfrekventa användningen av *you* konstrueras inte en enhetlig identitet för läsargruppen, utan en lång rad hypotetiska identiteter och kategorier erbjuds läsaren under textens gång. Det återspeglar en medvetenhet om en läsargrupp som är blandad och det skapar inkludering snarare

än exkludering. Samtidigt kan det skapa ett intryck hos vissa läsare att det som presenteras inte är relevant för dem.

För att undersöka bilden av Sverige så extraherades alla förekomster av *Sweden* och *Swedish*, samt de närliggande ord som ofta förekommer tillsammans med dessa termer. Den bild av Sverige som framträder har att göra med olika samhällsliga institutioner och medborgarskap. Det blir tydligt att ett mål med läroboken är att ge användbara och relevanta råd om samhällsliga institutioner till de nyanlända, vilket kan illustreras med följande exempel:

(3) If you are ill and off work for more than seven days, you must have a certificate from a doctor to confirm that you are ill in order to [...]

(4) If you want to learn more about taxes, you can find information on the Swedish Tax Agency's website

Däremot är betydelser som har med kultur och tradition att göra högst undanskymda. Budskapet som träder fram är att det finns många tydligt definierade institutioner i landet, medan det kulturellt sett finns i princip inget som är typiskt ”svenskt”. Här finns rentav exempel från läromedlet som uttryckligen undviker att essentialisera Sverige eller att fastställa stereotyper, som följande mening:

(5) It is difficult to say what defines Swedish culture and what is typically Swedish.

När Sverige som en nation konstrueras i texten använder man inte påståenden med *vi*, utan det platskopplade uttrycket *in Sweden* (’i Sverige’) används istället ofta. Påståenden om *in Sweden* kan användas för att förutsätta en hög grad av likformighet inom nationen, men i läromedlet ser vi många språkliga garderingar, som signalerar att det kan finnas undantag, och som alltså lämnar utrymme för skillnader inom nationen. I exempel (6) fyller ”often” och i exempel (7) ”common” en sådan gardrande funktion.

(6) While it may be more common in other countries for family and relatives to take care of older people, *in Sweden* it is often society that provides this support.

(7) *In Sweden* it is also common for the other parent to be present at the delivery.

Man utgår på så sätt från att andra inte nödvändigtvis delar den "typiska" attityden eller det "typiska" beteendet. Så även i de fall där majoritetsåskådningar presenteras, så görs många försök att motstå en presentation av ett monolitiskt Sverige och av 'etnifiering' (Fant 2012), där man starkt skriver fram enhetliga särdrag hos en nation eller grupp.

Det finns dock ett litet antal exempel på formuleringar i texten som helt utan gardering fastställer vad som är typiskt för Sverige, eller vad Sverige "är". Här kan vi jämföra exemplen (8)-(10) från olika kapitel i boken, där de två första exemplen har en typisk gardering i form av "in many ways", medan det sista exemplet inte har någon gardering alls.

(8) Sweden is, in many ways, a country where there is gender equality.

(9) Sweden is, in many ways, an individualistic society.

(10) Sweden is a multicultural society.

Det sista exemplet, som fastställer att Sverige är ett multikulturellt samhälle, understryker hur mångfald och inkludering framhålls i läromedlet. Kopplat till det finns även ett fåtal exempel som framhäver demokratiska värderingar som centrala för bilden av Sverige. Här visar sig rentav författaren genom ett sällsynt men tydligt ställningstagande, som genom "important" i följande exempel:

(11) There is freedom of association in Sweden. This is an important aspect of the democratic society.

Man kan konstatera att det är en grannliga uppgift att skriva *en* lärobok för en väldigt heterogen målgrupp. En fråga som väcks i artikeln är vad effekten på faktiska läsare kan vara av de flitigt förekommande villkorssatserna med *if you*. En möjlig risk med att informationen framställs som alltför hypotetisk och bara eventuellt relevant för läsaren är att texten som helhet ses som irrelevant.

5.3. Observationer från SO för nyanlända i Dalarnas län

Nedan presenteras några aspekter av de klassrumspraktiker och företeelser som förekom i de aktuella undervisningsgrupperna: källor som används och ämnen som behandlas i undervisningen (5.3.1), undervisningsgruppens heterogenitet (5.3.2), SO-instruktörens ställningstagande och behovet av källkritik i undervisningen (5.3.3), iakttagelser kring interaktionen i den digitala lärmiljön (5.3.4), SO-instruktörens roll och atmosfären i lärmiljön (5.3.5), samt det interkulturella förhållningssättet som i slutändan blev svårt att fånga under observationstillfällena (5.3.6).

5.3.1. Källor och ämnen

I undervisningen användes läromedlet *Om Sverige* och specifikt den arabiska versionen. Utöver det användes bildspel med hjälp av PowerPoint, som hade förberetts av Ludvika kommun, samt videor och annat material från svenska myndigheters webbsidor. I ett fall valde instruktören att inte visa en video om kvinnors rättigheter, men det var oklart om det berodde på tidsbrist eller om det hade med innehållet att göra. Vissa ämnen genererade mycket diskussion i gruppen. Dessa ämnen hade med praktiskt dagligt liv att göra, som exempelvis yrkesval och skatter.

5.3.2. De nyanlända som en heterogen grupp

Undervisningsgruppen skapades utifrån deltagarnas gemensamma språk, som i det här fallet är arabiska. Observationerna gjorde dock tydligt att kursdeltagarna kom från flera olika arabisktalande kulturer, från de västliga (t.ex. Syrien) till de östliga delarna av arabiska världen (t.ex. Eritrea och Somalia). I intervjun tog instruktören upp det faktum att kursdeltagarna hade väldigt olika bakgrund, inklusive olika utbildningsnivå, och menade att ambitionen att bilda en relativt homogen undervisningsgrupp inte lyckades särskilt bra. Den heterogenitet som förekommer i undervisningsgruppen påverkade undervisningen på olika sätt, vilket kommenteras vidare nedan.

5.3.3. Ställningstaganden och behovet av källkritik

En tydligt positiv bild som de flesta kursdeltagarna tyckte dela i klassrummet var att Sverige är ett land som står för mänskliga rättigheter, rättvisa och frihet för alla. Trots detta lyfte ett par deltagare att de hade blivit utsatta för rasism i Sverige p.g.a. att de bär huvudduk/hijab.

Instruktören återkom ofta till två aspekter gällande bilden av Sverige. Den ena var att man inte ska lyssna på rykten eller vad andra säger om Sverige och svenska lagar. Det tycks ha funnit en oro kring spridningen av falsk information och man uppmuntrade deltagarna att vara källkritiska. Samtidigt förekom tydliga åsikter och ställningstaganden på vissa lektioner, till exempel när en gästföreläsare, som är en annan instruktör i kommunen, besökte gruppen för att berätta om de politiska partierna i Sverige och presenterade Moderaterna som ett rasistiskt parti och menade att vänsterpartierna är bättre. Ett annat fall var när studenterna tog upp en ny lag till diskussion, vilket man hade hört om på nyheterna på svenska. Man hade förstått det som att en ny lag gjorde det möjligt för patienter i Sverige att välja en läkare baserat på den egna etniciteten, men i själva verket var det så att myndigheterna kritiskt undersökte specifika fall när vårdinrättningar hade givit vissa patienter rätt att välja läkare på grund av etnicitet. Det pekar på potentiella problem som bl.a. har med otillräckliga språkkunskaper i svenska att göra, vilket gör det svårt att extrahera korrekta fakta från nyhetsmedia.

Den andra aspekten som instruktören ofta återkom till var jämförelsen mellan Sverige och kursdeltagarnas hemländer. I den jämförelsen tog instruktören tydligt ställning för ”svenska värderingar”, även om hen i vissa fall hade vissa reservationer. I intervjun underströk dock instruktören att det var viktigt att inte blanda in sina egna personliga åsikter.

5.3.4. Interaktion i den digitala lärmiljön

Två specifika problem som påverkade interaktionen noterades under observationen. Den ena handlar om den digitala miljöns utformning och den andra handlar om språkkunskaperna i arabiska.

Ett hinder för interaktion var att kursdeltagarna inte kunde se varandra tydligt på skärmen i den digitala lärmiljön. I en av grupperna var webbkameran antingen helt avstängd eller riktad mot innertaket. Det medförde att kursdeltagarna där inte deltog

i någon aktivitet. I en annan grupp kunde man se hur två av kursdeltagarna ritade på vita tavlan, dock var det ej relaterat till någon kursaktivitet, och efter en stund riktades webbkameran mot innertaket. Även om de flesta av deltagarna hade arabiska som modersmål, fanns många som hade andra modersmål, men vissa kunskaper i arabiska. Det var tydligt att vissa deltagare hade svårt att förstå diskussionerna. I intervjun berättade instruktören att hen kände till detta och att hen därför har försökt använda en lättare och tydligare arabiska.

Överlag interagerade inte kursdeltagarna med varandra, utan huvudinteraktionen var mellan instruktören och deltagarna. Kursdeltagarnas roll under lektionerna var huvudsakligen att läsa högt ur texter i läroboken och att besvara instruktörens frågor. Instruktören erbjöd deltagarna att vara aktiva i diskussionen, men ofta var det bara någon enstaka deltagare som var aktiv. Vissa av kursdeltagarna tycktes inte vilja läsa ur läroboken, vilket verkade ha att göra med att de inte behärskade arabiska särskilt bra. Kursdeltagarnas respons var överlag långsam, i synnerhet från deltagarna som var med online.

5.3.5. Instruktörens roll och den aktuella lärmiljön

Atmosfären i SO-kursens digitala lärmiljö framstod som relativt informell och det fanns en bra relation mellan instruktören och deltagarna. I intervjun betonade instruktören att hen ville vara deltagarnas vän. Instruktören var tillmötesgående och både gav råd till deltagarna och försökte hjälpa till med praktiska saker. Lektionerna var ändå präglade av formella undervisningsformer, med föreläsningar av instruktören om bokens innehåll som illustrerades med olika exempel. Deltagarna fick i uppgift att läsa i texten om det aktuella stoffet under lektionen och sedan svara på frågor som instruktören ställde. Ett tydligt mönster som förekom på lektionerna var att den grupp som satt fysiskt tillsammans med instruktören hade mycket mer aktivitet och livligare diskussioner jämfört med grupper som deltog på undervisningen online.

5.3.6. Interkulturella förhållningssätt

Ovan noterades att det förekom ganska få diskussioner i klassrummet. Det framstod under observationerna att det kan vara så att det var de aktuella ämnena som utgjorde det största hindret för diskussionen. Vissa ämnen som togs upp skulle kunna ha upplevts av vissa deltagare som känsliga, såsom kvinnors och

homosexuellas rättigheter eller religionsfriheten. Dessa ämnen diskuterades nästan inte alls i gruppen och deltagarna verkade obekväma med ämnena. Vissa deltagare har till och med vägrat läsa de texter som handlade om dessa ämnen.

För vissa av de behandlade ämnena, särskilt när det gäller temat jämlikhet och jämställdhet, finns det en tydlig koppling till interkulturalitet, särskilt om man behandlar ämnena i ett jämförande perspektiv från flera tidsepoker och kulturer. Det kan vara en svår utmaning att med begränsad tid i klassrummet skapa en öppenhet i gruppen såväl som hos individen för att diskutera dessa ämnen. När det gäller frågan om interkulturalitet och instruktörens interkulturella förhållningssätt är svårt att lyfta några exempel utifrån de begränsade observationer som kunde göras i projektet. Det behövs mer forskning för att ta reda på hur förståelsen för mångfald och olika kulturella uttryck visas i den här typen av klassrum.

6. Sammanfattning och diskussion av projektets resultat

Nedan presenteras kortfattat och diskuteras projektets huvudsakliga resultat, 6.1-6.6, med särskilt fokus på de frågor som ställdes för projektet (se 1.2 ovan).

6.1. *Best practices* för digitala lärmiljöer

Tidigare forskning om interaktion i digitala lärmiljöer betonar att interaktion mellan kursdeltagare, instruktören och undervisningsmaterialet är en förutsättning för att lärande ska ske. Det är i samtal med andra som man lär sig bäst och särskilt när man antingen får stöd för eller byter förhållningssätt till ett visst ämne. Reflektionen kring ett ämne är viktig för att kunna ta till sig innehållet. I ett SO-sammanhang kan det vara relevant att reflektera kring likheter och skillnader mellan svenska och andra aktuella kulturer.

Även om det finns stöd i forskningen för att indirekt eller asynkron interaktion räcker för att skapa förutsättningar för lärande, är direkt eller synkron interaktion att föredra. Genom det synkrona får man till stånd en direkt diskussion kring ett ämne och på det sättet kan förståelsen stärkas eller utvecklas. Man kan säga att *best practice* när det gäller distansundervisning är att utgå från och försöka främja synkrona interaktionsformer.

I digitala undervisningssammanhang förekommer ofta oro och farhågor kring tekniken, från såväl lärare som studenter. Bristande teknik kan skapa stora problem för interaktionen, vilket gör att goda tekniska förutsättningar och tekniskt stöd är ytterst viktigt. Det kan också vara så att bristen på tekniska färdigheter skapar oro. Därför är det viktigt när man skapar en distanskurs att ställa sig frågan vad tekniken tar med sig i kursen och vilka krav den ställer för användaren. Skapar tekniken möjlighet för interaktion och lärande, eller kan den vara så svår för läraren och/eller deltagarna att vänja sig vid att man har svårt att ta till sig stoffet i undervisningen och istället oroar sig för det tekniska?

Konventionerna för interaktion är annorlunda online jämfört med icke-digitala sammanhang. Online finns det speciella regler för hur man använder skrift, som t.ex. när man använder chat-funktionen. Även turtagningsregler skiljer sig åt och är svårare att förstå online jämfört med ”ansikte mot ansikte”. Konventioner för turtagning kan också skilja sig åt från en kulturell kontext till en annan, vilket kan skapa problem särskilt i heterogena undervisningsgrupper. Instruktören bör ta på sig att diskutera och förklara grundreglerna för hur man betar sig online. Sådana regler för hur man betar sig i digitala rum har ibland kallats för *netiquette* på engelska, vilket ibland översätts till *netikett* på svenska. Om gruppen har gemensamma diskussioner och överenskommelser kring hur man vill att man visar att man vill säga något eller att man är klar med sin tur kan man undvika missade tillfällen till interaktion och avstyra vissa typer av missförstånd. Att göra detta gemensamt kan också bidra till att skapa en god gruppdynamik.

Slutligen kan nämnas att hierarkin i klassrummet kan i viss mån styras och utvecklas av instruktören. Instruktörens inställning är viktig exempelvis för att undvika att klassrummet blir för toppstyrt. Här kan dock finnas utmaningar, exempelvis om (vissa av) deltagarna förväntar sig ett klassrum som i hög grad är lärarstyrt.

Sammanfattningsvis kan man utifrån forskningsöversikten ta upp följande punkter som *best practices* för nätbaserad undervisning och interaktion i en digital lärmiljö:

- Det finns begränsad forskning om digitala lärmiljöer för vuxenutbildning.
  - Den forskning som finns pekar på att distansstudier bland högskolestuderande ofta väljs för att det underlättar för den som kombinerar studier med familj och arbete.
  - Det finns rapporter om att vuxna studenter ibland upplever att den egna tekniska kompetensen brister vid distansundervisning.
  - Att lägga upp studierna på ett bra sätt och att utveckla den självdisciplin som krävs nämns ibland som särskilt viktigt vid distansstudier. Det kan t.ex. finnas mycket som kan störa om man studerar hemifrån.

- I det svenska sammanhanget är sociokulturella undervisningsmetoder dominerande. Det innebär att man ser lärandet som grundat i ett socialt samspel och att man därigenom t.ex. anses ha bäst förutsättningar för att lära

sig saker genom att aktivt deltagande i en lärandegrupp, där man bl.a. diskuterar undervisningsstoffet.

- Tidigare studier har visat att den nätbaserade undervisningen kan vara minst lika bra på att skapa möjligheter till interaktion och reflektion som den fysiska lärmiljön.
  - Om gruppen har utvecklat en bra stämning och får arbeta med stimulerande uppgifter är det underordnat om klassrummet är fysiskt eller digitalt.
  - Gruppdynamiken är viktig för lärandet. När en gemenskap skapas online krävs det t.ex. att medlemmarna är aktiva och interagerar. Hierarkier kan skapas i digitala likaväl som i fysiska klassrum. Det krävs arbete för att skapa fria och öppna diskussioner.
- De tekniska hjälpmedel som används i nätbaserad undervisning, som t.ex. lärplattform och hur den är utformad, påverkar lärandet. Det kan exempelvis handla om att kommunikationen mellan studenter och instruktörer är synkron, d.v.s. att man kommunicerar och interagerar i realtid, eller asynkron, d.v.s. att deltagarna inte är på plats samtidigt.
  - Det kan vara en utmaning för lärare att utforska inte bara de digitala verktyg som står till buds utan även hur verktygen kan användas i undervisningen och vad de innebär för pedagogiken.
  - Tekniska svårigheter, som exempelvis ljudproblem i videokonferensverktyg, kan störa lärandeprocessen. Med teknisk support kan man skapa bättre förutsättningar för nätbaserad undervisning.
  - Turtagning, d.v.s. hur deltagarna tar och får ordet, kan vara svårare att hantera i den digitala lärmiljön jämfört med den fysiska. En anledning är att kroppsspråket är mer begränsat, även med avancerade webbkameror.

6.2. Interaktionspraktiker i SO för nyanlända i Ludvika kommun

I de observerade klassrumsmiljöerna förekom interaktion i varierande omfattning, men det vanligaste var att instruktören förde en monolog och ibland ställde frågor

till deltagarna. Diskussioner i helklass eller i mindre grupper förekom sällan eller aldrig. Delförklaringar till varför så lite interaktion förekom kan ha att göra med SO-ämnets karaktär i den bemärkelsen att undervisningsmaterialet innehåller mycket fakta om Sverige, med mindre gynnsamma omständigheter när det gäller gruppens heterogenitet och varierande kunskaper i arabiska, med begränsningar i det digitala rummet som ledde till att deltagarna inte kunde se varandra, samt med ämnen som kan anses vara känsliga att diskutera.

Det framgick i observationerna och i intervjun att instruktören var angelägen om att försöka få deltagarna att diskutera de ämnen som togs upp. Det blev dock bara delvis lyckat av flera anledningar. I allmänhet blev det svårare att få igång någon interaktion genom upplägget utan några kameror som visar alla deltagarna. Det ledde till att det var ett litet antal deltagare som pratade och var aktiva i klassrummet. Det framkom även att vissa ämnen var svåra att diskutera, vilket ledde till motstånd i gruppen att prata om vissa ämnen.

Som förstärkning av praktikerna kan man tänka sig att varje deltagare får tillgång till en egen dator utrustad med bra mikrofon och webbkamera, som stöd för att skapa en gruppgemenskap och få i gång diskussionen i gruppen. Detta skulle dock även kräva en etiskt hållbar teknisk lösning, så att personer med skyddade identiteter skulle kunna delta utan förhinder. Vidare är det önskvärt med en diskussion och gemensam överenskommelse om netiketten med instruktören. Då kan man förvänta sig att kursdeltagarna blir mer delaktiga i undervisningen och mer motiverade att diskutera.

6.3. Utvecklingsmöjligheter när det gäller interaktion i SO

Utifrån de begränsade observationer som har varit möjliga att genomföra i projektet och vad som kommer från *best practice*-erfarenheterna kan följande förslag ges för att utveckla interaktionen i SO i Dalarnas län:

- Skapa gemenskap, bra stämning och gruppdynamik genom att arbeta med stimulerande uppgifter. Gynnsam miljö för interaktion och lärande kan även skapas med en väl genomtänkt grupp fördelning där eventuellt andra kriterier än kursdeltagarnas hemort eller språk kan vara grund.

- Vid val av lärplattform, tänk noggrant igenom utformningen så att den på bästa sätt kan stödja en mångfald av olika lärstilar hos användarna.
- Variera användningen av olika material och digitala verktyg i undervisningen.
- Vid val av teknik för nätbaserad undervisning, ta hänsyn både till enskilda deltagares behov (t.ex. personer med skyddad identitet) och de etiska regler som styr undervisning för nyanlända.
- Hitta tekniska lösningar för att underlätta turtagning och synliggöra kroppsspråket så mycket det går.
- Gör kontinuerlig teknisk support tillgänglig både för instruktörer och kursdeltagare.

6.4. Praktiker för interkulturella förhållningsätt i SO för nyanlända i Ludvika kommun

De studerade klassrumsmiljöerna kan anses vara interkulturella, eftersom de samlade människor med en mångfald av kulturella bakgrunder. Vi kan anta att det fanns en ömsesidig förståelse mellan deltagarna för syftet med SO. Genom utbildningen har deltagarna erbjudits möjlighet till gränsöverskridande social interaktion. Som nämnts ovan har dock interaktionen varit begränsad i de observerade fallen. Det har gjort det svårt att fastställa i hur stor utsträckning eller ens om arbetssättet som användes i klassrummet hade interkulturalitet som utgångspunkt, med förståelse för mångfald och olika kulturella uttryck. Det är svårt att säga något mer än att instruktören skapade en vänlig atmosfär i klassrummet och visade en öppenhet för de kulturer som deltagarna representerade genom att hen ofta återkom till jämförelsen mellan Sverige och kursdeltagarnas hemländer.

Här vill vi dock höja en varningens finger för att diskussioner kring så stora och komplexa begrepp som ”kultur” eller ”kulturer” kan riskera att bli stereotypiska och statiska (essentialiserande). En stereotyp kan beskrivas som en förenklad och ofta nedvärderande bild av en social grupp (se t.ex. Stier 2009, s. 125), där ”*samtliga* medlemmar av gruppen *per automatik* tillskrivs *samma* egenskaper” (Stier 2009, s. 129). Stereotyper är ofta nationella, men kan även vara regionala eller kopplade till en specifik ort (Stier 2009, s. 126).

På grund av begräsningarna i materialet kan vi inte göra så mycket mer än att konstatera att det fanns några få tecken på ett interkulturellt förhållningssätt både i observationerna och i intervjun med instruktören, medan en mer aktiv och öppen dialog om alla aktuella ämnen mellan kursdeltagarna, instruktören och undervisningsmaterialet skulle kunna gynna det interkulturella förhållningssättet i undervisningssituationen. En öppning för detta var när källkritiken lyftes för diskussion i klassrummet, då instruktören vid ett flertal tillfällen tog upp att man inte ska lita på allt som förekommer i medierna. Detta kopplades också till ett pluralistiskt synsätt där instruktören betonade vikten av att förstå att många olika åsikter finns i Sverige, precis som i resten av världen.

6.5. Bilder av Sverige och den nyanlända som skapas i SO-läromedlet *Om Sverige*

Ett tydligt resultat från analysen av SO-läromedlet *Om Sverige* är att materialet har väldigt många olika målgrupper, så bilden av den nyanlända är helt klart varierad och heterogen. Det medför bland annat att en hel del av den information som presenteras i boken inte alltid är relevant för alla läsare, vilket skulle kunna leda till att vissa läsare drar slutsatsen att det mesta i boken inte är relevant. Samtidigt skapas inkludering snarare än exkludering för läsarna. När det gäller bilden av Sverige så framställs den i stort som svårdefinierad. Det understryks i boken att, även om det ibland finns vissa majoritetsåsikter eller majoritetspraktiker, så följer inte alla dessa. I läromedlet kopplas Sverige-bilden starkt ihop med samhälleliga institutioner, medan kulturella företeelser utöver det stereotypiska ”fikat” väldigt sällan tas upp. En mer utförlig beskrivning av resultatet presenteras i den vetenskapliga forskningsartikel som projektet har lett till (Ädel, 2023).

6.6. Bilder av Sverige och den nyanlända som uttrycks i klassrumsinteraktionen i SO för nyanlända i Ludvika kommun

I diskussionerna som observerades framkom en allmänt positiv bild av Sverige. De flesta deltagare uttryckte att Sverige är ett land präglat av mänskliga rättigheter, demokrati och jämställdhet, men vissa exempel på den vardagsrasism som upplevdes

av deltagarna togs också upp. Detta förstärkte bilden av Sverige som land med många olika åsikter. Det gav ytterligare stöd åt lärobokens Sverigebild, som undvek att skriva fram enhetliga särdrag.

Precis som i läromedlet så var heterogeniteten tydlig även i klassrummet, med deltagare från många olika typer av arabisktalande grupper. Språkfärdigheten i arabiska varierade också, vilket ledde till att instruktören försökte använda en lättförståelig arabiska.

Instruktören säger sig ha varit noggrann med att vara neutral och inte visa sina egna personliga åsikter i klassrummet, medan en besökande instruktör har tagit sig friheten att uttrycka sina åsikter i fråga om synen på politiska partier. Man diskuterar källkritik som en viktig fråga. Det vill vi lyfta fram som ett synnerligen viktigt inslag, vilket skulle kunna införas som ett obligatoriskt element i SO-undervisningen och även behandlas i läromedlet.

7. Slutord – framtida studier

Vi hoppas att denna undersökning kan användas som en språngbräda för vidare studier. Syftet med samhällsorienteringen som den specificeras i förordningen är delvis kopplat till lärande och förståelse i och med att deltagarna ska utveckla specifika kunskaper. Här kan man understryka vikten av att deltagarna faktiskt internaliserar kunskapen och verkligen utvecklar en förståelse snarare än att de upprepar något som instruktören säger. Utifrån det perspektivet kan man förespråka vikten av interaktion i undervisningen. Graden av interaktion och hur deltagarna interagerar i kurserna behöver därför undersökas närmare. En annan fråga om är angelägen att undersöka vidare handlar om individernas motivation till att delta i samhällsorienteringen. Vi har sett att motivationen att delta är avgörande för att skapa ett bra klimat i det digitala forumet. Utifrån det ser vi gärna en framtida undersökning av nyanländas röster om detta.

8. Referenser

Basaran, H. (2016). *Nyanlända elever i mitt klassrum: Språkutveckling med digitala resurser*. Gothia fortbildning.

Bauer S., von Brömssen K., Milani T. M. & Spehar, A. (2023). Locating Sweden in time and space: National chronotopes in civic orientation for adult migrants. *Nordic Journal of Migration Research*, 13(1), 1–17

Benson, P. (2011). *Teaching and Researching: Autonomy in Language Learning*. Andra upplaga. Routledge.

Bergdahl, N. & Nouri, J. (2020). Covid-19 and Crisis-Prompted Distance Education in Sweden. *Technology, Knowledge and Learning*, 26, 443–459.

Bomström Aho, E. (2023). *Villkor för lärande - Utbildning på språkin introduktionsprogrammet ur lärar- och elevperspektiv*. Doktorsavhandling. Dalarna Doctoral Dissertations 26. Högskolan Dalarna.

Bondi, M. (2001). Small corpora and language variation: Reflexivity across genres. In Ghadessy, M., Henry, A. & Roseberry, R.L. (red.). *Small Corpus Studies and ELT*. 135–174. John Benjamins.

von Brömssen K., Milani T. M., Spehar, A. & Bauer, S. (2022). “Swedes’ relations to their government are based on trust”: Banal nationalism in civic orientation courses for newly arrived adult migrants in Sweden. *Futures of Education, Culture and Nature* 1(1), 71–88.

Cousin, G. & Deepwell, F. (2005). Designs for Network Learning: A Communities of Practice Perspective. *Studies in Higher Education*, 30, 57–66.

Dörnyei, Z., & Malderez, A. (1997). Group dynamics and foreign language teaching. *System* 25(1), 65-81.

Eklund, I. (2016). *Webbaserad alfabetisering*. Natur och kultur.

Eneau, J., & Develotte, C. (2012). Working together online to enhance learner autonomy: Analysis of learners’ perceptions of their online learning experience. *ReCALL*, 24(1), 3–19.

Fant, L. (2012). "Those Venezuelans are so easy-going!" National Stereotypes and Self-Representations in Discourse about the Other. I Paulston, B., Kiesling, C., Scott, F. & Rangel, E.S. (red.), *Handbook of Intercultural Communication*. 272–291. Wiley.

Fejes, A. (2015). *Kortutbildade och vuxenutbildning: en kunskapsöversikt. Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm*. Underlagsrapport. Stockholms stad. <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:905020/FULLTEXT01.pdf>

Fitze, M. (2006). Discourse and Participation in ESL Face-to-Face and Written Electronic Conferences. *Language Learning & Technology*, 10(1), 67–86.

Frawley, W. & Lantolf, J. P. (1985). Second Language Discourse: A Vygotskyan Perspective, *Applied Linguistics*, 6(1), 19–44.

From, J., Pettersson, F. & Pettersson, G. (2020). *Fjärrundervisning – en central del i skolans digitalisering*. DOI: 10.15626/pfs25.0203.04

Hagström, M. (2018). *Raka spår, sidospår, stopp: Vägen genom gymnasiets Språkintrödnktion som ung och ny i Sverige*. Doktorsavhandling, Linköpings Universitet.

Haythornthwaite, C., Kazmer, M., Robins, J., & Shoemaker, S. (2000). Community development among distance learners: Temporal and technological dimensions. *Journal of Computer-mediated Communication* 6(1).

Herring, S. C. (2004). Computer-Mediated Discourse Analysis: An Approach to Researching Online Behavior. I S.A. Barab, R. Kling, & J. H. Gray (red.), *Designing for virtual communities in the service of learning*. (s. 338–376). Cambridge University Press.

Herring, S. C. (2012). Grammar and electronic communication. I C. Chapelle (red.), *Encyclopaedia of Applied Linguistics* (s. 2338-2346). Wiley-Blackwell.

Häll, L.-O., Hällgren, C. & Söderström, T. (2007). *Elev- och lärarerefarenheter av fjärrundervisningen i Pajala*. Pedagogiska institutionen, Umeå universitet, Nr 77. Från <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:153111/FULLTEXT01.pdf>

Hyland, K. (1999). Talking to students: Metadiscourse in introductory coursebooks. *English for Specific Purposes*, 18(1), 3–26.

Informationsverige (2022). *Samhällsorientering*. Hämtad 2022-04-01. <https://www.informationsverige.se/sv/omsverige/samhallsorientering-om-sverige/>

Kaufmann, R., Sellnow, D. & Brandi N. Frisby (2016). The development and validation of the online learning climate scale (OLCS). *Communication Education*, 65(3), 307–321.

Lahdenperä, P. (2004). *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*. Studentlitteratur.

Lahdenperä, P. (2008). *Interkulturellt ledarskap*. Studentlitteratur.

Lahdenperä, P. (red.) (2018). *Den interkulturella förskolan. Mål och arbetssätt*. Liber.

Lantolf, James P. (2012). Sociocultural Theory and the Pedagogical Imperative. *Oxford Handbook of Applied Linguistics*. Andra upplagan. Oxford University Press.

Lantolf, James P., & Thorne, Steven L. (2006). *Sociocultural Theory and the Genesis of Second Language Development*. Oxford University Press.

Migrationsverket (2022). *Om asylsökande*. Hämtad 2022-04-01. <https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Om-asylsokande.html>

Milani T. M., von Brömssen K., Carlson M. & Spehar, A. (2022). Civic orientation for adult migrants in Sweden - A multimodal critical discourse analysis of Swedish values and norms in the textbook About Sweden. I: Nygård Larsson, P., Olsson Jers, C. & Persson, M. (red.) *Fjortonde nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning: Didaktiska perspektiv på språk och litteratur i en globaliserad värld*, Malmö 18–19 november 2020. Malmö universitet.

Milani T. M., Bauer S., Carlson M., Spehar, A. & von Brömssen K. (2021). Citizenship as status, habitus and acts: Language requirements and civic orientation in Sweden. *Citizenship Studies* 25(6): 756–772.

Mohd Nor, N. F., Hamat, A., & Embi, M. A. (2012). Patterns of discourse in online interaction: Seeking evidence of the collaborative learning process. *Computer-Assisted Language Learning* 25(3), 237-256.

Niemi, H. M. & Kousa, P. (2020). A Case Study of Students’ and Teachers’ Perceptions in a Finnish High School during the COVID Pandemic. *International Journal of Technology in Education and Science*, 4(4), 352–369.

Potts, D. (2005). Pedagogy, purpose, and the second language learner in on-line communities. *The Canadian Modern Language Review* 62(1), 137-160.

Sharif, H. (2017). ”Här i Sverige måste man gå i skolan för att få respekt”: *Nyanlända ungdomar i den svenska gymnasieskolans introduktionsutbildning*. Doktorsavhandling, Uppsala universitet.

Skogs, J. (2015). *Language and interaction in online asynchronous communication in university level English courses*. Karlstad: Karlstad University Press.

Skollag 2010:800. *Skollag. SFS 2010:800*. Utbildningsdepartementet.

Skolverket (2018). *Digitaliseringen i skolan – möjligheter och utmaningar. Forskning för skolan*. Skolverket.

Stier, J. (2009). *Kulturmöten*. (andra upplagan) Stockholm: Studentlitteratur.

Thörnroth Engborg, A. & Eklund, I. (2018). *Digital kompetens för sfi-lärare. Vad innebär vuxenutbildningens digitalisering?* Gothia fortbildning.

Warschauer, M. (1997). Computer-Mediated Collaborative Learning: Theory and Practice. *Modern Language Journal*, 81, 470–481.

Wedin, Å. & Norlund Shaswar, A. (2021). Språkliga resurser och digitala verktyg i grundläggande undervisning inom sfi. I: Per-Olof Erixon; Anna Martín Bylund; Jakob Cromdal (red.), *Ämnet som blev: rapporter från den fjärde nationella konferensen i pedagogiskt arbete*. (S. 81–95), Umeå universitet.

White, J. (2020). A Case Study of Student Experiences of Multi-Modal Net-based Language Learning. *International Journal of Online Pedagogy and Course Design*, 10(2), 1–20.

Winlund, A. (2021). *Inte för räddhågsna: Undervisning i grundläggande litteracitet och svenska som andraspråk på gymnasieskolans språkintrödnktion*. Doktorsavhandling, Göteborgs universitet.

SFS 2010:1138. *Förordning (2010:1138) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare*. Justitiedepartementet L7.

SFS 2013:156 *Lag (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare*. Arbetsmarknadsdepartementet.

SOU 2010:16 *Sverige för nyanlända – Värden, välfärdsstat, vardagsliv*. Delbetänkande av Utredningen om samhällsorientering för nyanlända invandrar. Statens offentliga utredningar. Regeringskansliet.

Åkerfeldt, A. & Hermansson, K. (2021). *Fjärr- och distansundervisning ur elevperspektiv. Gymnasieelevers uppfattningar av när- och distansundervisning med fokus på undervisningsklimat*. Ifous. <https://www.ifous.se/app/uploads/2021/02/202101-ifous-fokuserar-fjarr-och-distansundervisning-f.pdf>

Ädel, A. (2023). Phraseological patterns in a civic orientation textbook for immigrants to Sweden: How heterogeneous readers and a largely non-monolithic

country are constructed. *Journal of Corpora and Discourse Studies*, 6(1), pp. 25–52. DOI: <https://doi.org/10.18573/jcads.91>.

Östlund, B. (2008). *Vuxnas lärande på nätet – betingelser för distansstudier och interaktivt lärande ur ett studentperspektiv*. Doktorsavhandling i Pedagogiskt arbete nr.23. Umeå universitet. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:142081/FULLTEXT01.pdf>